

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การประกันชีวิตในประเทศไทยเริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยมี บริษัท อีสเอเชียติก จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัท เอควิตาเบิลประกันภัยแห่งกรุงลอนดอน ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยเป็นบริษัทแรก อย่างไรก็ตามธุรกิจประกันชีวิตยุคแรกในประเทศไทยมิได้ประสบความสำเร็จ สาเหตุหนึ่งอันเนื่องมาจากตัวแทนขายประกันชีวิตเป็นชาวต่างชาติ และโฆษณาขายประกันชีวิตในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเท่านั้นกิจการจึงอยู่ในวงแคบ และบริษัทตัวแทนเองก็ได้สร้างตัวแทนขายประกันใหม่ อีกทั้งการรับประกันชีวิตของบริษัทใหญ่ในอังกฤษกำหนดให้กรมธรรม์ต้องออกและส่งมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นเหตุให้ธุรกิจประกันชีวิตยุคแรกในประเทศไทยต้องหยุดชะงักไป เพราะไม่ได้รับการต้อนรับและความนิยมเท่าที่ควร (ความเป็นมาของประกันภัย, 2550)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 ได้มีการจัดตั้งพระราชบัญญัติควบคุมการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน หลังจากนั้นกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมได้ประกาศข้อกำหนดในการจดทะเบียนบริษัทประกอบธุรกิจประกันอัคคีภัย เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2472 ต่อมาได้มีการจัดตั้ง “กองควบคุมบริษัทประกันภัย” ขึ้นเป็นครั้งแรก สังกัดกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เพื่อทำหน้าที่จดทะเบียนและควบคุมการดำเนินงานของบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันภัยโดยตรง ในช่วงนั้นได้มีบริษัทเข้ามาจดทะเบียน ประกอบด้วย บริษัท เกรทอีสเทินไลฟ์แอสซัวร์ันซ์ จำกัด (Great Eastern Life Assurance Company Limited) บริษัท แมนูแฟกเจอร์สไลฟ์อินชัวร์ันซ์ (Manufacturers Life Insurance Company) บริษัท ไชน่า อันเดอร์ไรเตอร์ส (China Underwriter Limited) และบริษัท ซัน ไลฟ์ แอสซัวร์ันซ์ แห่งแคนาดา (Sun Life Assurance Company Limited) (ดังตารางที่ 1.1) (สมาคมประกันชีวิตไทย, 2550)

ตารางที่ 1.1 บริษัทประกันภัยที่จดทะเบียนกับกองควบคุมบริษัทประกันภัย

บริษัท	วันเวลาที่จดทะเบียน
บริษัทเกรทอัสเทินไลฟ์แอสชัวร์นซ์ จำกัด	31 พฤษภาคม พ.ศ. 2473
บริษัท แมนนูปเฟลเจอเรอร์ส ไลฟ์ อินชัวร์นซ์	6 มิถุนายน พ.ศ. 2473
บริษัท ไซน่า อันเดอร์ไรเตอร์ส	23 มิถุนายน พ.ศ. 2473
บริษัท ชัน ไลฟ์ แอสชัวร์นซ์ แห่งแคนาดา	25 มิถุนายน พ.ศ. 2473

ที่มา : สมาคมประกันชีวิตไทย (2550)

ในปี พ.ศ. 2481 บริษัท อเมริกันอินเตอร์ เนชั่นแนลแอสชัวร์นซ์ จำกัด หรือ เอ.ไอ.เอ. ได้เข้ามาดำเนินกิจการในประเทศไทย หลังจากที่บริษัทเหล่านั้นดำเนินกิจการเพียง 3 ปี ได้เกิดสงครามโลก ครั้งที่ 2 ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริษัทประกันชีวิตทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นบริษัทประกันชีวิตของชาวยุโรปและอเมริกาและได้เลิกกิจการไปทำให้กรรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัยต้องขาดอายุและขาดผลบังคับการคุ้มครองโดยปริยายไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง กิจการประกันชีวิตเริ่มดำเนินงานจริงจังเมื่อมีบริษัทประกันชีวิตไทยเกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกันรวม 9 บริษัท ประกอบด้วย บริษัทไทยประสิทธิประกันภัย และคลังสินค้า จำกัด บริษัทนครหลวงประกันชีวิตแห่งประเทศไทย บริษัทอาคเนย์ประกันภัย จำกัด บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด บริษัทสยามบริการประกันภัย จำกัด บริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด บริษัทศรีอยุธยาประกันชีวิต จำกัด บริษัทกรุงสยามประกันชีวิต จำกัด และบริษัทบูรพาประกันชีวิต จำกัด (ดังตารางที่ 1.2) (ไทยประกันชีวิต, 2550)

ตารางที่ 1.2 บริษัทประกันชีวิตของไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

บริษัท	วันเวลาที่จดทะเบียน
บริษัทไทยประสิทธิประกันภัย และคลังสินค้า จำกัด	26 มีนาคม พ.ศ. 2491
บริษัทนครหลวงประกันชีวิตแห่งประเทศไทย	31 พฤษภาคม พ.ศ. 2492
บริษัทอาคเนย์ประกันภัย จำกัด	18 มกราคม พ.ศ. 2493
บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด	7 มีนาคม พ.ศ. 2494
บริษัทสยามบริการประกันภัย จำกัด	9 มีนาคม พ.ศ. 2494
บริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด	21 มีนาคม พ.ศ. 2494

ที่มา : ไทยประกันชีวิต (2550)

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

บริษัท	วันเวลาที่จดทะเบียน
บริษัทศรีอยุธยาประกันชีวิต จำกัด	20 เมษายน พ.ศ. 2494
บริษัทกรุงสยามประกันชีวิต จำกัด	24 เมษายน พ.ศ. 2494
บริษัทบูรพาประกันชีวิต จำกัด	30 ตุลาคม พ.ศ. 2494

ที่มา : ไทยประกันชีวิต (2550)

นอกจากมีบริษัทจดทะเบียนประกอบธุรกิจประกันชีวิต 9 บริษัทดังกล่าวข้างต้นแล้ว บริษัท เอไอเอ ได้กลับเข้ามาดำเนินกิจการอีกครั้งในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2492 พร้อมกับความรับผิดชอบในการมอบความคุ้มครองให้ผู้ถือกรมธรรม์ที่ได้ทำประกันชีวิตไว้กับบริษัทเมื่อครั้งเกิดสงครามให้เป็นที่พอใจทุกประการไม่ว่าจะเป็นการจ่ายเงินเมื่อครบกำหนดสัญญา การจ่ายเงินตามเงื่อนไขสัญญาทั้งกรณีเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ รวมทั้งให้บริการแก่ผู้เอาประกันรายเดิมที่ต้องการต่ออายุกรมธรรม์ที่ขาดหายไปในช่วงสงคราม ทำให้กิจการประกันชีวิตฟื้นฟูก้าวขึ้นใหม่ ธุรกิจประกันชีวิตมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเป็นแหล่งเงินออมของบุคคลและเป็นแหล่งระดมทุนเพื่อการพัฒนาประเทศ ในบทบาทของการเป็นแหล่งเงินออมของบุคคลประกอบด้วยการสร้างการออมระยะยาว เนื่องจาก เป็นการเก็บออมที่สม่ำเสมอเพราะมีเงื่อนไขและสัญญาต่อกันระหว่างผู้เอาประกันกับผู้รับประกัน เมื่อถึงกำหนด ผู้รับประกันจะมีใบเดือนการชำระเบี้ยแจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรือมี พนักงานคอยให้ความสะดวกโดยบริการเก็บเงินถึงบ้าน ซึ่งการออมที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั้งในส่วนของการมีเงินก้อนไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน โดยสามารถกู้ยืมมาใช้ได้เมื่อกรมธรรม์มีอายุ 2-3 ปีขึ้นไป การมีเงินก้อนสำหรับกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนยามชรา กองทุนเพื่อการศึกษา หรือ เพื่อการสมรส กองทุนปรับปรุงฐานะครอบครัว กองทุนเพื่อดำเนินธุรกิจอิสระ กองทุนเพื่อพิทักษ์ธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้เกิดนิสัยประหยัด รู้จักเก็บออมเพื่อให้ครอบครัวมีฐานะเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมถึงการปลูกฝังให้เกิดความรักความรู้สึก รับผิดชอบต่อครอบครัว และทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางการเงินที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งระดมทุนเพื่อการพัฒนาประเทศการประกันชีวิตเป็นวิธีการสะสมทุนวิธีหนึ่ง เนื่องจากเงินทุนจำนวนนี้สามารถนำไปลงทุนในระยะยาวเพื่อพัฒนาประเทศได้ ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาระยะยาว ซึ่งบริษัทประกันชีวิตสามารถนำเงินออมนี้ไปลงทุนประกอบธุรกิจ อาทิเช่น การให้กู้ยืม การฝากเงินกับสถาบันการเงินในประเทศโดยได้รับดอกเบี้ย การให้เช่าทรัพย์สินแบบลิสซิ่ง และการให้เช่า ซึ่งลดการจัดจำหน่ายที่ดิน เป็นผู้จัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนรวม รวมถึงบริษัทอาจนำเงิน

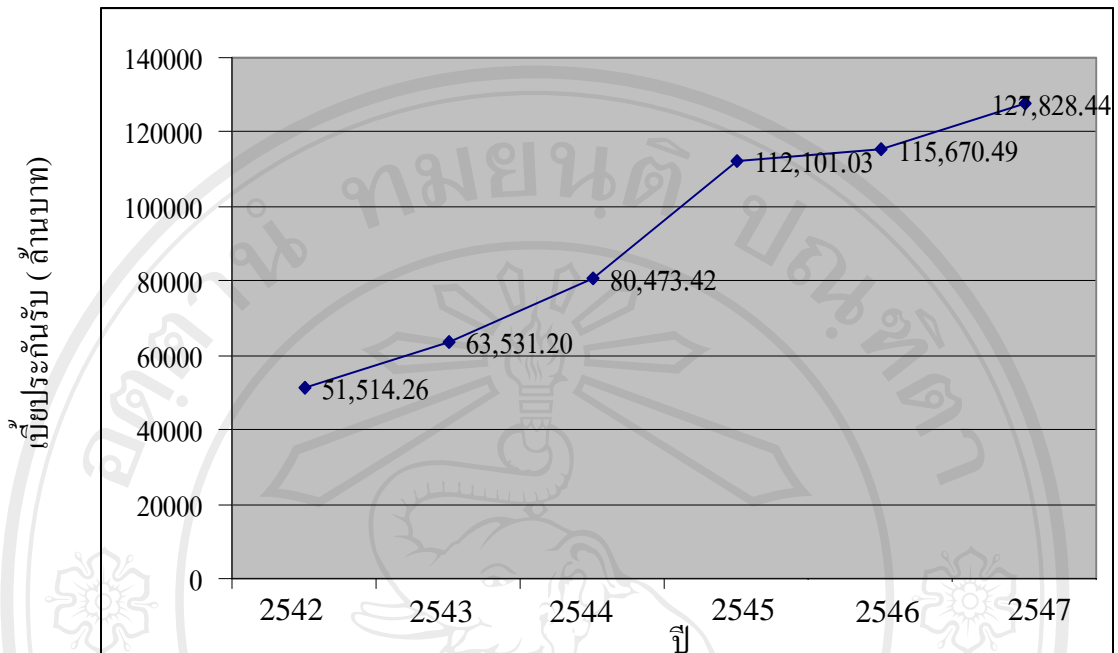
สำรองของการประกันชีวิต ส่วนหนึ่งไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล หรือให้เอกชนกู้ไปลงทุนหรือลงทุนในกิจการประเภทอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้

หลังจากประเทศไทยเข้าร่วมเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยภายใต้เกตต์ ในระยะแรกรัฐบาลไทยมีนโยบายที่เปิดเสรีในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในปี พ.ศ. 2529 ทางด้านการประกันชีวิต มีการอนุญาตให้เปิดบริษัทประกันในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียโดยผลดีจะตกอยู่กับประชาชน ทำให้มีโอกาสเลือกประกันชีวิตมากขึ้น มีกรมธรรม์ใหม่ๆ เสียเบี้ยประกันในอัตราที่ต่ำ เนื่องจากมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนลดลงและได้รับการบริการที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการแข่งขันด้านต่างๆ มากขึ้น เกิดการสร้างและพัฒนาบุคลากร ฐานะทางการเงิน การพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงความตั้งใจในการประกอบธุรกิจ ส่งผลต่อการพัฒนาของธุรกิจประกันให้ก้าวหน้าขึ้น ในขณะที่ผลเสียตามมา คือ ปัญหาการแข่งขันกับ การบริหารที่อาจอยู่ในมือของต่างชาติ และบริษัทขนาดเล็กไม่สามารถแข่งขันได้ เพราะเงินทุนไม่พอและไม่อาจปรับปรุงธุรกิจได้

ส่วนการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อมานั้นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกดดันให้ธุรกิจประกันชีวิตของไทยต้องมีการเปิดเสรีมากขึ้น ซึ่งในระยะเริ่มต้นต้องมีการเพิ่มสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติให้มากขึ้นกว่าร้อยละ 25 ซึ่งจะมีผลทำให้แนวโน้มที่จะมีสัดส่วนของผู้ถือหุ้นต่างชาติเพิ่มขึ้น ทำให้บริษัทที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก ต้องมีการรวมตัว (Merge) ด้วยกันเอง หรือรวมตัวกับบริษัทต่างชาติ หรืออาจต้องหาพันธมิตรร่วมทุน (Joint Venture) จากต่างประเทศ ซึ่งการเพิ่มสัดส่วนผู้ถือหุ้น ส่งผลดีต่อแรงจูงใจในการลงทุนและทุนดำเนินงานของบริษัทที่สูงขึ้น ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากต่างประเทศ รวมถึงการบริหารงานที่เป็นระบบ แต่ผลเสีย คือ ทำให้เงินตราไหลออกนอกประเทศ การควบคุมดูแลการบริหารงานอยู่ในมือผู้ถือหุ้นต่างชาติผู้ปฏิบัติงานเป็นชาวต่างชาติมากขึ้นอาจส่งผลต่อการจ้างงานคนไทย จากผลเสียดังกล่าวรัฐบาลจะต้องปรับนโยบายให้เข้ากับสภาพการณ์เปิดเสรี เพื่อธุรกิจประกันจะได้ปรับปรุงประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้ทัดเทียมกับนานาประเทศได้

ธุรกิจประกันชีวิตของไทย ในช่วงหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2542 ถึงปี 2547 มีการเติบโตอย่างสม่ำเสมอ (ดังแสดงในรูปที่ 1.1) เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจประกันวินาศภัยพบว่าเบี้ยประกันรับสุทธิของธุรกิจประกันชีวิตสูงกว่าของธุรกิจประกันวินาศภัย (ดังแสดงในตารางที่ 1.3)

รูปที่ 1.1 แสดงเบี้ยประกันรับของธุรกิจประกันชีวิตในช่วงปี 2542 - 2547

ตารางที่ 1.3 แสดงเบี้ยประกันรับสุทธิระหว่างธุรกิจประกันวินาศภัยและธุรกิจประกันชีวิต

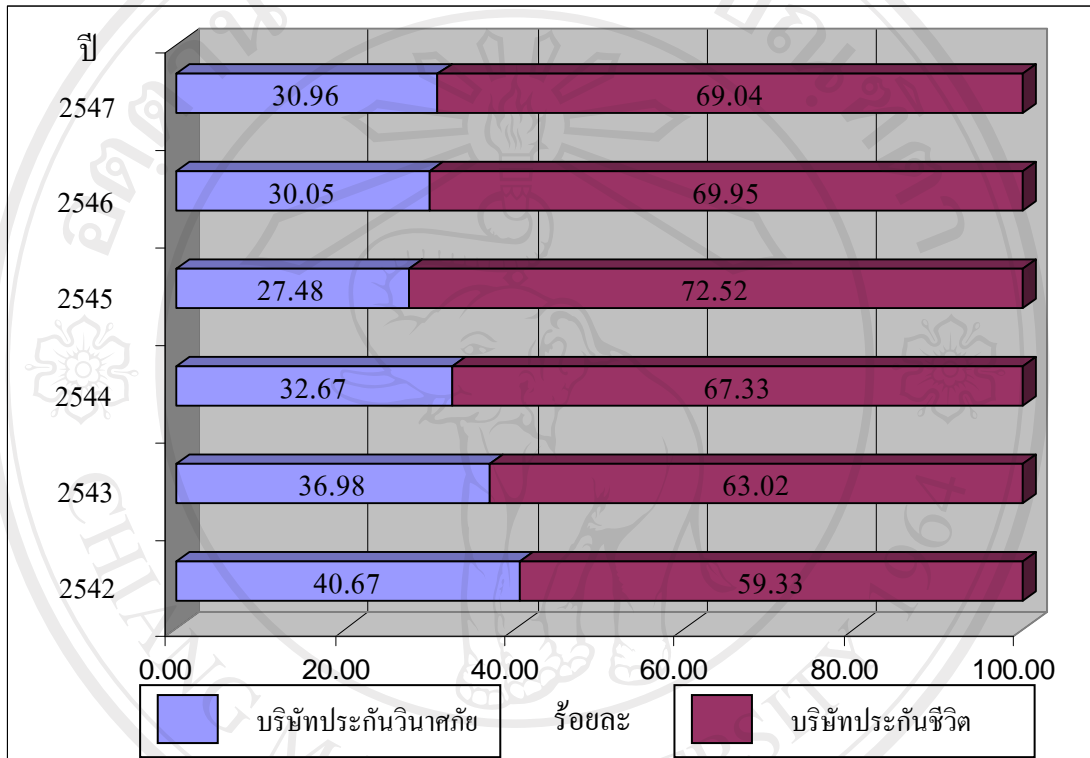
ปี	เบี้ยประกันรับสุทธิ (ล้านบาท)	
	ธุรกิจประกันวินาศภัย	ธุรกิจประกันชีวิต
2542	35,316.03	51,514.26
2543	37,277.23	63,531.20
2544	39,048.29	80,473.42
2545	42,482.41	112,101.03
2546	49,682.70	115,670.49
2547	57,336.03	127,828.44

ที่มา : สมาคมประกันชีวิตไทย (2550)

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละของเบี้ยประกันรับสุทธิระหว่างธุรกิจประกันวินาศภัยกับธุรกิจประกันชีวิต พบว่าสัดส่วนร้อยละของเบี้ยประกันรับสุทธิของธุรกิจประกันชีวิตสูงกว่าของธุรกิจประกันวินาศภัยทุกปี ตั้งแต่ปี 2542 ถึงปี 2547 โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2547 สัดส่วนร้อยละของเบี้ยประกันรับสุทธิของธุรกิจประกันชีวิตสูงเป็นสองเท่าของธุรกิจประกันวินาศภัย อาทิ

ในปี 2547 สัดส่วนร้อยละของเบี้ยประกันรับสุทธิของธุรกิจประกันชีวิตและธุรกิจประกันวินาศภัย เท่ากับ ร้อยละ 69.04 และ 30.96 ตามลำดับ เป็นต้น (ดังแสดงในรูปที่ 1.2)

รูปที่ 1.2 แสดงสัดส่วนร้อยละของเบี้ยประกันรับสุทธิระหว่างธุรกิจประกันวินาศภัยกับธุรกิจประกันชีวิต

จากแนวโน้มของการแข่งขันที่สูงขึ้น ทำให้ธุรกิจประกันชีวิตของไทย ต้องเปิดเสรีรับการ แข่งขันจากต่างชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวทางด้านประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ สามารถแข่งขันกับบริษัทต่างชาติได้ ดังนั้นในการศึกษาจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาประสิทธิภาพในการ ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตของไทยเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการตัดสินใจของธุรกิจประกัน ชีวิตในประเทศในการปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างศักยภาพในการแข่งขันตลอดจน สามารถดำเนินกลยุทธ์ในการแข่งขันที่สูงขึ้นในอนาคตได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาความมีประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency) ของบริษัทประกันชีวิต ภายใต้แนวคิดเส้นพรมแดนเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Frontier Method)

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบประสิทธิภาพของบริษัทประกันชีวิต รวมทั้งทราบว่าปัจจัยการผลิตใดบ้างที่มีผลต่อประสิทธิภาพของบริษัทประกันชีวิตและปัจจัยแต่ละชนิดมีผลต่อประสิทธิภาพของบริษัทประกันชีวิตมากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของบริษัทประกันชีวิตแต่ละบริษัท
- 3) ผลลัพธ์ของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้ในธุรกิจที่มีลักษณะการทำงานและการบริหารงานใกล้เคียงกัน

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาจะใช้ข้อมูลผลประกอบการรายปีของบริษัทประกันชีวิตจำนวนทั้งสิ้น 24 บริษัท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – 2547 ในการพิจารณาโครงสร้างของธุรกิจประกันชีวิตของไทย การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแบบจำลองเส้นพรมแดนเชิงเฟ้นสุ่ม การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อใช้ประกอบการอธิบายประสิทธิภาพของธุรกิจ ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดความมีประสิทธิภาพของธุรกิจประกันชีวิตของไทย

1.5 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากผลประกอบการรายปีของบริษัทประกันชีวิตจำนวนทั้งสิ้น 24 บริษัท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – 2547 ที่มีการเก็บรวบรวมโดยกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์